XLI. évf. Cluj-Kolozsvár, 1931 julius. 7. sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BOROS GYÖRGY.

PACIFIC UNITARIAN SCHOOL
FOR THE MINISTRY
Berkeley, California

Miss Tagart és barátja.

Van-e közöttünk, ki a Tagart nevét nem ismeri? Régi név, régi emlékek hordozója. 1858-ig nyulik vissza az az élénk szinü selyem fonál, amely ezt a nevet szemünk előtt lebegteti.

Az osztrák abszolutizmus kiadta a rendeletet a magyar iskolák bezárására, ha kellő számu tanárral nem tudja ellátni az egyház. Kolozsvári főiskolánk feje fölött függött a damokles-kard. „Minél nagyobb a veszedelem, annál közelebb az isteni gondviselés“, ekkor is beigazolódott.

Angol unitárius testvéreink közül egy kiváló férfi, Paget János, már jó ideje erdélyi polgár volt. Neje báró Wesselényi-leány. Nagy tekintélynek örvendett ugy is, mint Erdélynek egy nagyszabásu könyvben ismertetője s ugy is, mint minta-gazda. Nekünk, unitáriusoknak, figyelmes és jóindulatu hitrokonunk. Két vezérünk: Káli Nagy Elek főgondnok és Kriza János, jó helyre fordultak a mentő munka izgalmai között. Megkérték Pagetet, hogy vegye föl ügyünket. Tanácskozzék a Britt- és Külföldi Unitárius Társulattal, hogy küldjenek segitséget s ha lehet, jöjjön hozzánk egy képviselőjük.

Ugy történt. Tagart Edvard kapta a megbizást. Az eredmény tekintélyes pénzsegély és a stipendium lett, melyeket azóta nagyon sok teológusunk élvezett és élvez ma is Manchester College-ban.

Egyéb is történt. Tagart lelkész magával hozta szépséges zsenge ifju leányát, Luciát. Milyen nagy szerencséje az apának, hogy van aki ápolja, mert Tagart pap beteg lett haza téró utjokban Brüsselben. Angol orvos volt mellette; mást is hivtak, de ismeretlen okból oly láz ütött ki rajta, hogy pár nap alatt meghalt.

A leányra gondolva, alig tudjuk elképzelni, milyen nagy volt az a próba, melyet e gyöngéd ifju teremtés kiállott. Ha azonban életében tanusitott nagyszerü lelki energiáját figyeljük, meg kell állni

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America California

pitanunk, hogy ez a nagy lelki megrázkódás lett életének minden nagyra felavató élménye.

Tagart Luciát atyja halála és az erdélyi ut Erdély apostolává avatta. Ifju szivét meghatotta az a sulyosan fájdalmas helyzet, melyről olyan megrázó adatokat hallott Erdélyben. Azt is el tudta képzelni, hogy ha a kolozsvári kollégiumot bezárják, az unitárizmus életfonala elszakad.

A miveltség utját nem szabad eltorlaszolni kelettől nyugat felé. Ugy történt. 1860-ban megindult az első diák Londonba Simén Domokos személyében. Azóta, ha nem is érték egymást az ifjak, máig egész sereg tanult először Londonban, azután Oxfordban el egészen mostanig.*

A fiatal Tagort kisasszony a székely-magyar ifjaknak jó barátjok lett és maradott élete végéig. Háza otthonuk lett először a fiuknak, azután a Channing House leányainak. A véletlen szerencse kedvezett az akkor még nagyon fiatal Ferencz Józsefnek, hogy megismerkedett Miss Tagarttal és életök végéig folytatták az ismeretséget, mint jó barátságot.

Miss Tagart nagy kedvelője volt a kirándulásnak. 1901-ben az uj kollégium megnyitására, 1910-ben a Dávid Ferenc születésének 400-ik évfordulójára s később is egész társaságokat vezényelt hozzánk, hogy minél többen ismerjék meg „szép Erdélyországot". Itt mindig jól érezte magát, mert a Channing House magyar leányai ugy ölelték körül, mint nevelő anyjukat. Miss Tagart jó módban élt, szép háza és bájos kis kertje volt London északi részében.

Angliában egyházának egyik nagy tekintélye volt. A Britt- és Külföldi Unitárius Társulatnak olykor igazgatósági tagja. Alapitója a *postai missziónak*, annak a nagyszerü vállalatnak, amely azt tüzte célul, hogy az országban és a külföldön szétszórtan élő unitáriusokat, főleg a leányokat levelezés, könyvküldözés utján összetartsa, segélyezze, sorsukról gondoskodjék. Miss Tagart erre a gyönyörü célra irodát rendezett be a házánál s több kedves nő segitségével bonyolitotta le a nagy terjedelmü levelezést.

Ebben a munkában s életének kedvessé és kellemessé varázsolásában elválhatatlan társa volt Miss Hill Florence. Egy hozzá hasonló, tanult, jószivü, nemes gondolkozásu nő, aki Miss Tagartot minden utjára elkisérte, tehát hazánkat is többször meglátogatta. Miss Tagartot 88 éves korában ünnepelték barátai, elhalmozván minden tisztelettel és kedvességgel. A közelnapokban érte ugyanez a kitüntetés Miss Hillt. Egy szép és diszes albummal lepték meg barátai és tisztelői. Tisztelői között volt püspökünk, aki hálásan köszönte meg azt is, hogy hazánk és egyházunk jó barátját, Miss Tagartot oly hiven támogatta s a mi leányainknak Londonban utmutatója és kedves tanácsadója volt. Miss Hill, az ünneplést meg-

* Midőn e sorokat irjuk, érkezett Kolozsvárra Fikker János Oxfordból két évi tanulás után, jutalomkönyvekkel és pénzzel.

köszönve, ezt irta az Inquirer-ben: „Nagy megtiszteltetésnek és örömnek tekintettem, hogy a postai misszió munkájában első elnökünket és alapitónkat segithettem.“ A püspök urnak adott és mindenkinek szóló köszönő levélben irja: „Soha sem fogom elfelejteni azt a fényes fogadást és szivességet, melyben a mi szeretett Miss Tagartunkat és az én csekély személyemet részesitették, midőn Kolozsvárt és Dévát meglátogattuk.“

Amit mi Erdélyben teszünk angol barátainkért, azt nekünk a hála és a baráti tiszta érzés sugallja.

TŰZHELY MELLETT

Erdős Mihályhoz.

Valahányszor, ha megzendül
A lelkemnek hurja:
Mindannyiszor vele föl sir
Életemnek multja.
Multon lettem pályavesztett...
S a göröngyön végre,
Itt is, ott is föl-föl csillan,
Mi lelkemet érte.
Guzsba kötött, tört szárnyakkal,
Ki repülne messze?
De egy csokor vadvirágot
Mégis kötök össze.
Neked küldöm maghintőnek
Arra messzi tájra,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Emlékszel-é, a hegy alatt
A cseresznye fákra,
Öregségben fölistápolt,
Kicsiny iskolánkra.
Ajtód előtt virágos kert
S az iskola állott,
Rajtad pedig a jó kertész
Szaktudása látszott.
Mi voltunk itt a csemeték,
Mi, a sok kis gyermek;
Lelked s kezed ápolgatá
A csemete-kertet.

Itt nyilott meg a részedre
A magasztos pálya,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Itt volt! ha szánk csinytevésen
Néha rosszul járt el,
Feddő szavad igy dicsért meg:
„Haszontalan fráter“.
Itt gyujtád föl a lelkemben
A tudomány lángját,
Itt dönté le a sors keze
Fölötte a máglyát.
Lefojtva bár s fénytelenül,
Mégis ég a máglya,
Az ihlet-ár lágy szelétől
Ki-ki csap a lángja.
Akkor veszem a tollamat
És le irom nótám:
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é még rám?

Emlékszel-é, itt rajzoltam
Költőt, királyt szépen,
Oly tisztán, hogy felismerted
Mindannyit a képen.
Lerajzoltam a térképet,
Dolgozatot irtam,
Te elszedted, hogy megőrizd,
Én miatta sirtam.

Nem tudtam én akkor még azt,
Mi az érték rajta,
De te tudod, a művészet
Bimbait most hajtja.
Szekrényedbe be is zártad,
Hagyád a vizsgára,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Te tudtad és érezted azt,
Mondtad az apámnak:
Ne kösse meg lelkét s kezét
Egyetlen fiának.
De az apám nem nézte azt,
Hová viszen vágyam:
„Egy gyermeket adott Isten,
Maradjon itt nálam!"
Irtson gyomot, törjön ugart,
Mint ahogy ő tette,
Erre volt az én apámnak
A legnagyobb kedve:
Itt fogant meg, itt törött le
Az oltásod ága!
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Igy lettem a vadvirágok
Szeretője szépen,
Ezt is, amit neked küldök,
Itt szedtem a réten.

Bencéd.

Bár szeretem e szent rögöt
— A szabadban szép is —,
O de tudom: te megérzed,
Hogy a lelkem vérzik.
— Tiéd legyen a jutalom,
Mit elértem azért,
Tépett álmom foszlányain,
Fogadd el e babért.
Mig virág kél a részemre
A költészet fáján,
Most egy szirmán megkérdezem:
Emlékszel-é még rám?

— Cseresznyefás kisfaluból
Eltávoztál régen,
Ott maradt a virágos kert,
Kint a falu szélen.
Eltávoztam én is onnan,
Elhivott az élet,
Emlékemben büszkeségül
Vittelek én téged.
Husz év multán, lehet, még több...
Ó a szép emlékek!
Megérzed-é, hogy felőled
Még ma is beszélnek.
Husz év multán, lehet, még több...
Emlékszel-é rája,
Tanitványod szivében kél
A legszentebb hála.

Izsák Domokos.

Gergő három győzelme.

Irta: **Gyallay Domokos.**

II.

Gergő második győzelme jóval később, egyetemi hallgató koromban játszódott le.

A mi egyetemi éveink Kolozsváron heves mozgolódások között zajlottak le. Nagy nemzeti mulasztásokat akartunk helyre hozni, nagy magyar célokat akartunk megvalósitani. Az erdélyi magyar falut ki akartuk ragadni a tudatlanságból. Rengeteget gyüléseztünk, forrongtunk, vitatkoztunk, kirándulásokat rendeztünk a nép közé.

Ezeknek a lázas éveknek egyikében nagy tervekkel mentem haza szülőfalumba karácsonyi vakációra.

A fonót, ezt a léha, korhadt falusi szervezetet meg fogom reformálni, nemesebb tartalommal fogom megtölteni. Azalatt, mig

otthon leszek, minden este elmegyek a fonóba, felolvasok, előadásokat tartok elmaradott falusfeleimnek, határoztam el.

Akkor már tisztában voltam a módszer fontosságával. Anyagbeosztást csináltam: fokról-fokra fogom hallgatóságomat a művelődés titkaiba bevezetni!

Első alkalommal egyik kiváló irónk egyik legszebb elbeszélését fogom felolvasni, amely meseszerű hangjával, egyszerű szerkezetével nagyon közel áll a nép lelki világához.

Tervemet közöltem szomszédasszonyunkkal, Zsuzsa nénivel, aki törzsökös tagja és szóvivője volt a fonónak. Tudtam, hogy ő jobban közhirré fogja tenni a nagy ujságot, mint száz dobos.

A meghirdetett estén hónom alá vettem a díszkötéses könyvet és beállítottam a fonóba. Sokan voltak nők is, férfiak is. Hiszen a mi népünkben meg van a vágy a művelődésre! — állapitottam meg.

Tisztelettel fogadtak, középre ültettek, a függő petroleumlámpa alá.

Ünnepies csönd támadt, amint a könyvet kinyitottam és olvasni kezdettem a novellát. Figyelnek! — örvendeztem. Csak az orsók halk pergése hallatszott és néha egy-egy félénk köhintés.

A történet véget ért, behajtottam a könyvet s kérdően néztem a társaságra.

Tompa, tiszteletteljes pillantások, itt-ott idegenkedő mosolygás. Ügyetlenek, még a tetszésüket sem tudják kifejezni!

— Noshát, hogy tetszett? — akartam megoldani nyelvüket. — Hires, szép munka, maguknak is tetszett bizonyosan.

Azt hiszem, kialakult volna a kedvező vélemény, ha először az a csufszáju, izgágá („pap-turó") Feleki Pista nem szól a dologhoz.

— Ilyen tudománnyal, kérem igen szépen, Gergő is elő tud állani! — szólt felém a sarokból. — Ugy-e, Gergő? Te is tudsz efféle beszédet mondani!...

Gergő ott kuttogott hátul egy padon, mint ahogy az szegény, elcsigázott szolgalegényhez illik. Sovány arca kigyult, amint nevét emlitették, röstelkedve pillantgatott felém.

— Már hogy tudnék, Pista bácsi! — tiltakozott. — Nem tudok én ilyen szépet...

Az asszonyok fölserkentek, Gergő felé nyujtogatták nyakukat és nyelvelni kezdtek rája, mint a libasereg a közéje tévedt bárányra.

— Bizony tudsz te, ha akarsz! Nem szégyen az, ha tud valaki. Csak ki vele, mutasd meg!...

Mindnyájan biztatták Gergőt, mintha valami sérelmet akartak volna megtoroltatni vele, amit én követtem el rajtuk. A hangulat mind ellenségesebb lett irányomban.

Uri diplomáciával, magam kezdtem Gergőt leghangosabban biztatni, csak meséljen, én is nagyon fogok örülni.

Végül engedelmeskedett Gergő, előbbre ült kis kerek székre s elinditotta a maga történetét. Mulatságos történet volt a „Királyné

asszony hét leányáról". Csakhamar magam is önfeledten csüngtem szavain. Nagyszerüen szinezte előadását, pompásan jellemezte alakjait, egyes jeleneteket valósággal megjátszott.

Óriási sikere volt, még a mese végén is erre-arra dőltek az emberek a nevetéstől.

Az öreg Feleki diadalmasan fordult felém:

— No, ugye? Pedig nem is könyvből nézte!...

Egyszerre megvilágosodott előttem kudarcom oka! Könyvből néztem, persze! Tilosba tévedtem könyvemmel: egy évezredek óta szabadon hömpölygő, élő, ragyogó müvészet utjába!... Könyvből néztem, amit Gergő, az istenáldott müvész, könyv nélkül is el tud mondani.

Bukásom nagyobb volt, semmint azt azon este megitélhettem.

A falu napokon át mind azon mulatott, hogy Gergő milyen akkurátusan földhöz teremtette a tudós urat.

Feledtem még egyszer diszkötéses könyvemmel a fonóba menni.

III.

Rég volt, boldog békesség ölén...

Most itt a háboru próbája!

Használni fogom az alkalmat s eloszlatom azt a bántó tudatot, hogy Gergő győzedelmesen ragyog fölöttem.

Erre fordult gondolatom, amint oda értem a huszonkettős ezred frontszakaszához.

Mekkorát fog nézni Gergő, mikor rája köszönök. Félénk tisztelettel fog rám tekinteni: én főhadnagy vagyok, ő egyszerü közkatona. Akadozni fog, nem fogja tudni, hogy milyen hangon szóljon hozzám.

Talán a medáliámat is észre veszi!

Én pedig nyájas, leereszkedő leszek hozzája. Vigasztalni fogom, megnyugtatom a háboru veszedelmei felől.

— Bátorság, Gergő! — fogom neki mondani. — Nem hal meg mindenki a harctéren. Látod, én már a harmadik évet töltöm ide künt s egy kis sebesüléssel szerencsésen megusztam.

De nemcsak jó szót fogok adni Gergőnek. Cselekedni fogok érte: megkérem a század parancsnokát, hogy amint alkalom nyilik rája, vezényeltesse hátra az első vonalból, ugy sem igen fogja használni venni a jámbornak. Gergőnek — persze — nem árulom el közbenjárásomat, ugy is tudni fogja, hogy az én kezem van a dologban... Sőt, bizonyosan haza is meg fogja irni, hogy milyen jót cselekedtem vele.

Hatalmas jóltevő! Ez lesz az én győzelmem Gergő barátomon...

Megérkeztem a huszonkettősök első zászlóaljához. Elkértem a lajstromot, csakugyan ott volt Máthé Gergely neve a harmadik század közhonvédei közt.

A harmadik századhoz siettem.

A dolog jól kezdődik: a harmadik század parancsnoka iskolatársam. Könnyü lesz vele a Gergő ügyét megtárgyalnom. De majd később, visszajövet, most hadd lássam emberemet. A trénhez fogom vezényeltetni.

— Máthé Gergelyt szeretném látni — mondtam a századparancsnoknak.

— Annyira érdekel? — kérdezte csodálkozva. — Csupán érte fáradtál ide?

— Gyermekkori játszótársam volt...

— Hát csak nézd meg, a hadapród majd oda kalauzol, nekem sürgős jelentést kell irnom az éjszakai csetepatéról. Hadapród, kiséród el a főhadnagy urat!

Elindultam a hadapród nyomában. Fedezékek, futóárkok szövevényén botorkáltunk végig, mig végre egy kis ciheres erdőbe érkeztünk, amely elhajolt a front irányából. Néhány lépést tettünk befelé a ciheresbe.

Meggyökerezett a lábam!

Kis tisztáson bükkfa-galyból ütött, alacsony ravatal állott: a ravatalon az én Gergő barátom! Szelid, halvány arca, mintha rám mosolygott volna a füstös, véres köpenyeg alól.

— Hogy történt... mikor? — kérdeztem reszkető döbbenettel a hadapródtól.

— Az éjszaka... őrjáraton...

— Szerencsétlen, ugyan hamar megkapta!

— Megkapta, tudni való volt, hogy meg fogja kapni — bólogatott a hadapród. — Kitünő katona volt, maga vállalkozott a nehéz feladatokra. — Én eleget hevertem odahaza, amig mások szenvedtek idekünt! — szokta mondani. Az éjszaka egy öreg népfölkelő helyett állott be az őrjáratba. — Menjen vissza, öreg, magának családja van odahaza, értem nem olyan nagy kár!... Holtan hozták vissza társai...

Összeroskadt lélekkel álltam a Gergő ravatalánál, alázatos hódolattal néztem nyugodt, szelid arcára.

— Gergő!... harmadszor is legyőztél engemet. Fölém kerültél... most már örökre, utólérhetetlenül!...

(Vége.)

A kolozsvári Unitárius Leányotthon előljárósága értesiti mindazon unitárius szülőket, akik középiskolákban vagy kenyérkereső pályán tanuló leányaikat az 1931/32. isk. évben a Leányotthonban óhajtják elhelyezni, hogy eziránti kérvényüket, a 250 leu beiratási dijjal együtt, julius 31-ig a Leányotthon előljáróságának cimezve, az unitárius gimnáziumhoz küldjék. *Ferencz József*, elnök.

Az elhagyott gyermek.

Egy kis gyermek, szegény gyermek
Ott a kapu előtt,
Megállit, kérdez és vallat
Minden járó-kelőt.

„Drága nénik, jó bácsikák,
Mondják, kérem szépen:
Látták-e az édes anyám
Oda lenn a réten?

Nefelejtset szedett-e már
A piros kötőbe?
Mezei szép virágokból
Koszorut kötött-e?

Tegnap este, mikor elment,
Megcsókolt s azt mondta:
„Jövök mindjárt" és én várom
Tegnap este óta.

Bácsik, nénik, ha találnák
Valahol az anyám,
Kérdezzék meg, miért késik,
Nem is gondol már rám?

Éhes vagyok, nincs kenyerünk,
Üres a kamara,
Ruhám rongyos, nincsen amit
Fölvegyek magamra.

Nem is tudok már állani,
Fáradt beteg vagyok,
Ugy fáj, ugy bánt, ugy gyötör, hogy
Oly soká itt hagyott."

Ezt is üzen, azt is üzen,
Kéri, hivja, várja,
De hiába, nem ad semmit
Az anya, fiára.

Az alszögön zene-bona,
Muzsikaszó, ének,
Ifju asszonyt táncra kérik
A deli legények.

Bút feledve, gondot üzve,
Nótás kedvvel járja,
Mig ott hagyott kicsiny fia
Otthon sirva várja.

Lőrinczy Miklós.

Vargyas ünnepe.

A világháboru 105 áldozata emlékére emelt Hősök emlékoszlopának leleplező és felavatási ünnepsége.

Meghatóan szép gyász-ünnepély keretében avatták fel a vargyasi közönség nagyfoku áldozatkészségéből emelt müvészi kivitelü hősök emlékszobrát május 25-én, pünkösd másodnapján, Vargyason.

A község ünneplő közönsége a vidékről nagyszámban odasereglett vendéggel délután fél 3 órakor gyülekezett az emlékmü előtt. Pont három órakor testületileg megjelentek az ünnepélyen szereplő egyesületek, magukkal hozva hódolatuk és gyászuk kifejezéséül gyönyörü szép élővirágból kötött koszoruikat.

A helybeli D. F. E. férfidalárda megható alkalmi éneke töltötte be a sziveket a fájdalmas emlékezés áhitatával. Azután Dobai István vargyasi unitárius lelkész mondott magas szárnyalásu ünnepi beszédet. Megemlékezett a hősök virágékes századairól és az apák és fiuk fájdalmas sejtéssel megkeseritett bucsucsókjairól, mely után a becsületért feláldozták övéik iránt érzett forró szeretetüket, de

azért mégis énekszóval mentek előre. Előre az orosz pocsolyákban, az olasz kősziklák között, éhezve, fázva is mentek, akik közül 105-ön sohasem látták viszont a Rika, Hagymás alatt levő édes otthont. Mikor a fogság szomoru életét és a katonák hazasóhajtó lelkét festette a szónok, a D. F. E. férfi-dalárda könnyeket kiváltó hatással énekelte a háttérben „Volga-Volga . . .“ c. borongós hangulatu éneket. Azután lehullt a lepel a szoborról. Fáradt oroszlán fölé a béke angyala borul, jelképezi, hogy a 105 oroszlánmódra harcoló hős örök álma fölött virraszt a béke szelleme. „E 105 hősi halál legyen váltsága a jövőben milliók életének“. Ezzel fejezte be a szónok . . . óh bár ugy lenne!

Nagy hatással szavalt Fülöp Anna és Tompa József — a szobor alkotó müvésze — alkalmi verseket. Ezután a testületek tisztelegtek.

A hadiárvák nevében Máthé Juliska, a küzdő bajtársak közül Dimén Ferenc, az unitárius egyházközség nevében Máthé Ferenc gondnok, az állami iskola képviseletében Tóth Péter tanitó, a nőszövetség nevében Imets Mózesné, az Ifjusági Egylet részéről Máthé Ferenc Szőcs, a dalárda képviseletében Székely Ferenc, a községi tanács nevében Bodor Ferenc helyezett szebbnél-szebb koszorut a jeltelen sirokban nyugvók ezen szép sirkövére. A helybeli református leányegyházközség nevében Jancsó István nyugalmazott igazgató-tanitó tisztelgett és a kisbaconi református egyházközség nevében emelkedett hangulatu és gyönyörü hasonlatokkal gazdag beszéddel Tompa Zsigmond ref. lelkész, a szobrászmüvész bátyja, adózott a hősök áldott emlékének.

A szoborbizottság nevében, melynek tagjai: Szabó Vilmos, nyugalmazott százados, elnök, Kiss Károly, igazgató-tanitó, ügyvezető, Felcser Lukácsné, Andorkó András, Máthé Sámuel, Máthé György, Farkas Ferenc és Farkas János, az ügyvezető lendületes szavak keretében a szobrot átadja felügyeletre a községnek, kérve, hogy féltő gonddal őrizze a becses emléket. A szobrot a község nevében Szabó Imre segédjegyző veszi át, méltányolja a nagy áldozatot, a müvészi izlést a szobor megválasztásánál és igéri, hogy a sokezer könnyel áldott emléket méltóan fogja gondozni és őrizni a község.

A szobor épitési munkálatainál, az ünnepség rendezésénél fáradhatatlan és elismerésreméltó munkát fejtett ki a bizottság és kiváló ügyvezetője, akit a dalárda magas szinvonalu szerepléséért külön elismerés illeti.

Az ünnepség méltó befejezést nyert Zilahy Lajos: „A tábornok“ cimü szinmüvének előadásával. A zsufolásig megtelt szinházterem közönségének nagyvárosi nivót megütő élvezetes előadáshoz volt szerencséje. A darab főszereplői kivétel nélkül a legsikeresebben oldották meg feladatukat. A rendezésben Felcser Lukácsné és Kiss Károly nagymüveltségü lelke domborodott ki. László Sándor főszerepe mellett a diszletek megteremtésével is müvészit alkotott.

Péter Rózsika, a Máthé S. házaspár szereplését a közönség elismeréssel jutalmazta. Felcser Lukácsné a grófnő szerepében a darab méltóságát emelte és müvészetével közvetlenné tette. Székely Ferenc a főorvost drámai erővel, Sütő Ferenc az alorvost hüen alakitotta.

A többi szereplők is mind dicséretre méltóan szerepeltek.

Vargyason az emlékezés és hódolat a hősök szent nevéhez méltó kereteket öltött. *(Az „Erdővidéki Hirlap"-ból átvéve.)*

Egyleti élet és munkásság.

Az iszlói nőszövetség jól sikerült mükedvelői előadást rendezett a D. F. E. ifjusági körével karöltve április 12-én. Szinre került Szigligethi Edének a „Csikós" cimü népszinmüve. Szerepeltek: Mátyási Mariska, Kelemen Erzsébet, Demeter Anna, Kodok Mihály, Tóth Ferenc, Réthi József, Csoba Mihály, Csoba János, Demeter János, Demeter József, Demeter Albert, Réthi Antal, Tóth Imre, Tóth Vencel és Kelemen Dániel, akik mind jelét adták rátermettségüknek és készültségüknek. Mig ilyen ifjuságunk van, fajunk fennállása kétségtelen. A betanitás munkáját özv. Kerestély Jánosné tanitónő végezte nagy rátermettséggel. Az erkölcsileg és anyagilag jól sikerült előadás tiszta jövedelmét iskolai célokra forditják.

Itt emlitjük meg azt is, hogy április hó 5-én iskolás gyermekek gyermek-szindarabot adtak elő nagy sikerrel és kedvességgel. Előadták Csürös Emiliának a „Manók bünhödése", „A kiváncsi vadrózsa" és a „Jön a tavasz" cimü darabjait. Szerepeltek: Kelemen Rozália, Incze Ibolya, Kovács Ida, Marton Ilona, Halász Zsuzsánna, Kodok Margit, Tóth Márton, Kodok Jenő, Kodok Imre, Bartha János, Kis Sándor, Kodok Sámuel, Kerestély János, Kovács Sándor, Kodok Sándor és Bartha József, akik mindnyájan jól sikerült munkát végeztek.

Dicséret illeti a tanitónőt odaadó fáradozásáért. *F. J.*

A vargyasi D. F. E. Férfi Dalárda sikere Udvarhelyen. A pünkösd harmadnapján megtartott udvarhelymegyei Dalosversenyen szép sikert ért el Erdővidék egyetlen résztvevő dalárdája, a vargyasi D. F. E. Férfi Dalárda. A haladó férfikari csoport I. díját, egy ezüst serleget nyert, a Romániai Magyar Dalosszövetség ajándékát. A siker a vargyasi dalárda magas szinvonalu képzettségének elismerése. Ez a nap egész Vargyas község népének örömnapja volt s teljes elismerése a szeretett és fáradhatatlan karnagy, Kiss Károly igazgató-tanitó iránt.

Egyről-másról.

Érdekes egyházközségi lap. Egyik ezévi számunkban hirt adtunk arról, hogy Erdélyben is vannak már nyomatott egyházközségi lapok. Most kaptunk kézhez Angliából egy hasonló célu egyházi lapocskát, mely igen érdekes megoldását választotta az egyetemes és a helyi érdekek összeegyeztetésének. A lap cime igen hosszu s még hozzá angol is, tehát helyesebbnek tartjuk, ha a szerkesztője nevét emlitjük meg inkább. W. J. Dumble Stourbridge (Wollessott) városi lelkész szerkeszti, s minden családnak jár, mely az ő vezetése alatt áll. Tizenhat oldalból áll a lap, melyből 4 oldalt ott helyben nyomnak ki s ez a 4 oldal kizárólag csak egyházközségi hireket közöl. A belső 12 oldalt azonban készen kapják meg s abban az egyetemes unitáriusságra vonatkozó cikkek, hirek és tudósitások foglaltatnak. Ezt a készen kapott 12 oldalt azután belefüzik a helyi 4 oldalba s az egészet egyben küldik meg minden odavaló családnak. Ez eljárás célja nyilvánvaló: olyan családoknak is küldenek ily módon egyetemes egyházi közleményeket, akik egyébként az egyetemes egyházi lapokat (mint pl. az Inquirer) nem rendelnék meg. Érdekes módszer s talán nálunk sem lenne lehetetlen ezt megvalósitani. Itt emlitjük meg különben, hogy Dumble lelkész urat, kit olvasóink közül többen ismernek 1928. évi ittjárta óta, londoni lelkésznek hivták az egyik ottani egyházközség hivei.

Az igazi lelkész — művész. Ez a cime egyik, a Christian Register-ben megjelent (május 31) cikknek. Szerző kimutatja, hogy az irodalom és a művészet ismerete és gyakorlása minden lelkésznek elsőrendü feladata kell, hogy legyen, mert az istentisztelet és vallásos élet mélyebbé és ihletőbbé tételével azokra elkerülhetetlen szükség van.

Az amerikai unitáriusok egy év alatt 1545 hallgató és 818 adófizető taggal szaporodtak az 1930—31. évi kimutatások szerint.

Az amerikai unitáriusok Nőkszövetsége májusban tartott évi gyülésén számolt be tevékenységéről. E beszámolóból látjuk, hogy müködésük milyen áldásos volt az unitárizmus terjesztése és elmélyitése terén. Az amerikai Nőszövetség tehát korántsem csak jótékonysággal foglalkozik s ami jótékonyságot gyakorol, azt is inkább intézmények létesitésével, semmint alamizsna-osztogatással végzi. Az ő példájuk okulásul szolgálhat azok számára, akik nálunk a mi Nőszövetségünk munkáját szeretnék csak a jótékonyságra szoritani le.

A cseh unitárius egyház, mint már jeleztük mult számunkban, állami elismerést nyert. Most már munkája is határozottabb irányt szerzett. Dr. Capek és neje Prágában munkálkodnak négy más lelkész segitségével. Felváltva végzik az istentiszteleteket Prágában, Karpotsche Rus-ban, Rahovnik-ban és még két más filiában. Most épitenek Prágában egy modern, több emeletes székházat, melynek első emelete már készen is van.

Egyházi éneklés. G. W. Woodhouse, a Harvard-egyetem zenetanára előadást tartott egyik bosztoni unitárius egyházközségben. „A zene — mondotta — ritmusból, melodiából és harmonniából áll. Ezek között a legfontosabb a ritmus. Valószinüleg a zene kialakulása során is a ritmus a legősibb és leglényegesebb elem.“ Nálunk, ahol a melódiát még talán betartják templomi énekléseink során, de a ritmust annál kevésbbé — hiszen fél, negyed, vagy egész értékü hangjegyeket ugyanegy időtartammal szoktak énekelni — nem ártana erre egy kis figyelmet forditani. A dallam monotonná tételével sokszor elvész maga a zenei gondolat is éneklésünk közben.

Lelki nevelés Sokat halljuk emlegetni manapság: a jövendő gyermekeinkben van. Viszont gyermekeinknek lelkét s ennek megfelelően nevelésüket csak felületesen ismerjük és alig végezzük. Sokat hangoztatott panasz az is, hogy iskoláink — a tananyag folytonos változása és lehetetlenül nehézzé való tétele miatt — ugy el vannak foglalva a tanitással, hogy a nevelésre, legyen az szellemi, erkölcsi vagy lelki, alig tudnak valamicske időt is forditani. Kell tehát, most inkább, mint valaha, hogy a vasárnapi iskolák, ifjusági és nőegyletek, valamint természetesen a Dávid Ferenc Egylet, vegyék kezükbe gyermekeinknek a lelki nevelését. Ezért jövő számunktól kezdődőleg népszerü és könnyen érthető stilusban állandó ismertető cikkeket fogunk közölni, melyek egyrészt a gyermek lélektan legujabb kutatásait, másrészt pedig a vallásos nevelés modern felfogását, célját és módszerét fogják olvasóink elé tárni. Tervbevettük egyuttal egy „Vasárnapi Iskolák Szervezete“ néven alakitandó egyesület megalakitását is, mely a D. F. E. keretén belül a vallásos nevelés ügyének megkönnyitését és általánossá tételét volna hivatva munkálni. Reméljük, hogy ez irányu kezdeményezésünk olvasóink tetszésével fog találkozni.

Beresztelki üdölő-telep, Marostorda vármegyében, a Kolozsvár—szászrégeni autóbuszjárat mentén! A görgényi havasok közelében, kies vidéken! Nagy park, több épület. Nyitva május 15-től szeptember 15-ig! Napi teljes ellátás 100—120 leu. Alkalmas: gyenge, étvágytalan, kimerült, ideges gyermekek és felnőttek üdülésére. Orvosi felügyelet!

Ugyanott csoportos gyermeknyaraltatás külön épületben. Mirigy-, csont- és bőrtuberkulozisban, fertőző tüdőbajban szenvedők nem vétetnek fel!

Gyermekeket kisérő nélkül is felveszünk, testi és szellemi felügyeletéről teljes mértékben gondoskodunk. Külön szobában napi 100 leuért, a nyaraltatott gyermekcsoporttal együtt, közös termekben, napi 50 leuért.

Bővebb felvilágositással szolgál a Romániai Magyar Nők Központi Titkársága Cluj-Kolozsvár, Str. Cogălniceanu (Farkas ucca) 8. sz. Irodai órák: d. e. 11—1-ig. *A Romániai Magyar Nők Központi Titkársága.*

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Rovatvezető: Ürmössi József.

Anyák napja. Az unitárius egyházi társadalom megadta ez évben is a tiszteletet és hódolatot az „édes anyák"-nak junius 7-én, vasárnap. A délelőtti istentiszteleten Ürmösi Károly esperes tartott igen kedves és hangulatos alkalmi egyházi beszédet. Délután 3 órakor pedig Szentiványi Sándor és egy alkalmi biz. nőtagjai rendezésében, a kollégium tornatermében, jól sikerült és élvezetes műsoros délután volt. A műsort a magyar zenekonzervatóriumi leány-énekkar szereplése vezette be, akik Mihályfy Irén énektanárnő szakavatott vezetése mellett Sztojánovits Jenő: „A válogatós lepke" cimü darabját énekelték, melyben szólóénekkel szerepeltek: Simonka Ilonka, Bild Emi, Ürmösi Magdus, Szekernyés Ica, Herceg Baba, Braun Baba, Bokor Klári. Az anyák napja jelentőségét szép vonatkozásokban méltatta Szentiványi Sándor lelkész, ki azután az egyes pontokat is bekonferálta az ő ismert szellemes és kellemes modorában. Lőrinczy Gábor egy kis gyermekcsoportot „A tündér csókja" cimü alkalmi szindarabra tanitott be, akik mind igen kedvesen szerepeltek.

E műsorpontok után egyórai élvezetes szünet volt tésztaevéssel, virág-, konfetti- és szerpentin-csatával, zsákbafutással és ping-pong-versennyel egybekötve. Szünet után négy pár kis fiu és leány, névszerint: Pap Dodó, Vásárhelyi Jánoska, Sikó Laci, Márkos Bandi, Ürmösi Jucika, Hadházy Évike, Lőrinczy Évike és Vas Rózsika a *„Kör magyar"* nemzeti táncot mutatták be, Dunky Kató tánctanárnő betanitásában, Ürmösi Magdus zongorakisérete mellett. Sófalvi Lajos, ismert szavalóművész, az ujabb költők műveiből szavalt egy pár verset, melyet a közönség nagy élvezettel hallgatott. Ütő Lajos ig.-tanitó zongorakisérete mellett Bede Emil papnövendék népdalokat adott elő, kedves-rokonszenves hangja és előadása sok ujrázást váltott ki a hallgatóságból. A kedves és hangulatos délután rendezéséért köszönet és elismerés illeti azon lelkes unitárius asszonyokat és leányokat, kik az előkészités, a rendezés fáradságos munkájában részt vettek és segitettek.

A főtiszt. püspök, az alsójárai egyházközség egyhangu választása folytán, Ütő Kálmán kolozsi énekvezért hasonló minőségben Alsójárába kinevezte. Jó szerencsét és áldásos munkát adjon Isten mindkét fél számára együttesen.

Külföldön tanult lelkészjelölt akadémitáink közül közelebbről hazaérkeznek Angolországból: Fikker János, Rostás Dénes.

Amerikából: Lőrinczy Géza. Franciaországból: ifj. Ferencz József. Miután a végzett teológiai hallgatók közül senki sem pályázott az ösztöndíjra, ezért a főtiszt. püspök ur Pethő István hitoktató lelkészt küldi ki a jövő tanévre Angliába.

A kolozsvári főgimnáziumunk tanári kara, felsőbb rendeletre, Őfelsége II. Károly királyra esküt tett junius 23-án. Egyházunk képviseletében dr. Varga Béla egyházi főjegyző vett részt az eskütételen.

Az „Arany János Emlékegyesület" Nagyszalontáról 60 drb „Arany János emléke" cimü könyvet küldött vizsgai jutalomkönyvül való kiosztásra. Az ajándékot a két főgimnázium között egyenlően megosztotta, az E. K. Tanács és a főtiszt. püspök ur hálás köszönetet mondott az Egyesületnek e szép ajándékért. Ugyancsak köszönettel vettük a „Minerva" irodalmi és nyomdai műintézet igazgatóságának e célra adott 44 drb könyvadományát.

A székelyek gazdasági szakiskolája. Ami után olyan régen vágyódott az egész öntudatos székelység s unitárius egyházunk is, az Isten segedelmével az ősz folyamán megvalósulást nyer, mert a földmivelésügyi miniszter ur 137.117—1931 sz. alatt engedélyezte unitárius egyházunknak a gázdasági szakiskola megnyitását Székelykereszturon. Egyházunk, a tőle telhető áldozattal minden lehetőt meg tesz, hogy ez a népünk jelenére és jövő fejlődhetésére messze kihatható intézmény sikerrel működhessék. E sikerhez biztató jel, hogy az iskola vezetésére dr. Nagy Endre szamosmegyei gazd. egyl. titkárt megnyerte egyházi főhatóságunk. Az ő általánosan ismert gazdasági szaktudása, közvetlen megnyerő előadói készsége, biztositék az iskola szakértelemmel való vezetésére. Most már székely fajunk és népünk megértésétől, belátásától függ, hogy gazdasági ismerete, haladása fejlesztésére e kinálkozó jó alkalmat felhasználja. Hisszük, hogy e tekintetben sem fogunk csalódni székely népünkben!

Az Unitárius Teológia-Akadémia évzáró ünnepe junius 23-án tartatott meg. Imát — az ifjuság éneke után — Gálffi Lőrinc tanár mondott. Csifó Salamon dékán az évi beszámolójában rajzolt helyzet felett nehéz egyszeri hallásra itéletet mondani, mert amennyi örvendetes, felemelő és lelkesitő jelenséget hallottunk, éppen annyi szomoru és lehangoló esett a mérleg másik felébe is, csak itt az a sajnos, hogy az *„egyenleg"*-nek nem örvendhetünk. Sokkal előnyösebb lett volna az intézetre és ifjuságra, ha a felemelő és lelkesitő jelenségek olyan tulsulyba billentették volna le a mérleget, hogy a másik könnyedén felemelkedjék. Ha majd az „Értesitő"-ben olvasni fogjuk az évi beszámolót, visszatérünk erre az egyetemes egyházunkat érdeklő tárgyra és jelentésre.

Most e helyen csak annyit emlitünk fel, hogy a növendékek közül pénzbeli jutalom és pályadijakat nyertek: Fülöp Árpád, Székely Sándor, Nagy Sándor, Rázmán Mór, Erdő János, Kökösi Kálmán, Sükösd Pál, Bede Emil.

Feltünő sok pályatételre vagy nem volt pályázó, vagy a pályázat eredménytelen maradt.

A külföldi ösztöndijakra sem jelentkezett egy pályázó sem.

A dékán és főtiszt. püspök ur lelkes, buzditó szavakkal szóltak az ifjusághoz. Bizunk benne, hogy eredménye lesz.

Tanitói és kántori állásra váró okleveles jelöltek szándékukat a püspöki irodába jelentsék be, lakásuk és más körülményeik ismertetésével.

A szorványok gondozására most a nyári szünidőben jó alkalom nyilik azon lelkészek számára, akiknek falujában vagy közelében papnövendékek szünidőznek. Egy-egy vasárnap elvégzik a szolgálatot ott a faluban s azalatt a lelkész elmegy a szorványban lévő hiveit táplálékban részesiteni. Erre nagy szükség van. Ha egyházunk nyomoruságos anyagi helyzete miatt ezen cél előmozditására nem tud segitséget nyujtani, lelkészeinknek az ilyen alkalmat áron is fel kell használniok.

Dalosünnep a Székelyföldön. A napilapokból örömmel olvastuk azt a nagyszabásu dalosünnepet, mely Székelyudvarhelyen a pünkösdi ünnepen lezajlott. A dal általános hóditása és terjedése mellett örömünkre szolgált, hogy unitárius D. F. Egyleti dalárdáink közül részt vettek és dijat nyertek: a szentábrahámi Farkas Gábor karnagy vezetésével, a vargyasi Kiss Károly karnagy vezetésével, az alsóboldogfalvi Papp Samu karnagy vezetésével, az ujszékelyi Fazakas Péter karnagy vezetésével és a székelyszentmihályi Kádár Balázs karnagy vezetésével. Szeretettel köszöntjük a sikerrel működő lelkes dalárdák tagjait és az érdemes karnagyokat. Csak előre, tovább: „A dal éltet“ ...

Nyugtázás. Az egylet pénztárába április 20-tól junius 20-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Bustya István Vulkán, Sándor Gergely Brassó, id. Szentgyörgyi János Nagyszeben, Mérész Józsefné Fogaras 1930-ra; özv. Kiss Józsefné, Csiki Erzsébet, Jenei Margit Vulkán, László Domokos Lupény, Unitárius Egyházközség, Dávid Ferenc Egylet Fiátfalva, Ajtay János Kolozsvár, Németh Albert Székelyudvarhely, Lengyel Ferencné Szemeje, Rátz Pálné Szőkefalva 1931-re; özv. Graef Antalné Kolozsvár, Szinte Ferenc Brassó, Vári Albert Kolozsvár, Fekete József Fogaras 1929—30-ra; Unitárius Egyházközség Fogaras, Botár Annuska Torockó 1927—31-re; Kádár Lajos, Markovics Jánosné, Fodor Lajosné Fogaras, özv. Barabás Jánosné Torockó 1930—31-re; Molnos Lajos Fogaras, Kis János Fogaras 1928—30-ra; Olajos Nándorné Perbal 1927—29-re; Fekete Dénes Székelyudvarhely 1924—31-re; Papszt Gyula Kolozsvár 1929—31-re; özv. Biró Andrásné Kolozsvár 1926—30-ra. — Alapitói dijban fizetett: özv. Pál Mátyásné Kolozsvár 150 leut. Kolozsvár, 1931 junius 20. *Gálfi Lőrinc*, pénztáros.

Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben a kereskedő és iparos pályára!

Irodalom.

Jancsi László: A misztikus intuició. Az egyetem filozófiai intézetében készült dolgozat. Dunántul R. T. Egyetemi Nyomdája Pécsett nyomása. 1931. 104 oldal.

Fenti könyv sok szempontból tarthat érdeklődésre számot. Mindenek előtt kellemesen fog meglepni, hogy Jancsi László budapesti hitoktató lelkészünk az, aki ezt a könyvet irta s már magában ez a tény is örömmel kell, hogy eltöltsön minket, hisz a mai nehéz időkben a megsokszorozódott teendők annyira elfoglalják lelkészeinket, hogy tudományos munkálkodásra alig marad idejük. Másodsorban pedig tárgyáért kell, hogy különösen is érdekeljen minket ez a könyv. Tárgya ugyanis az intuicionális megismerés egyik faja, az u. n. „misztikus" intuició. Kant 1781-ben kiadott „A tiszta ész kritikája" c. müvében pontosan körvonalazta, hogy tiszta, azaz „józan" eszünk segitségével, mit ismerhetünk meg. E megismerésen felül, az értelmi, fogalmi megismerésen tul azonban vannak még jelenségek, értékek, amelyekről sejtelmünk van s amelyeket megismerni szintén vágyunk. E másféle megismerési lehetőségről Platótól és Plotinostól kezdve egészen Bergsonig, sokan irtak. Tulajdonképen állandóan ott kisértett ez az emberi gondolkozás mélyén, de meghallgatásra mindig csak egyes kiválóbb, vagy pedig — legtöbbször — abnormális személyek részéről talált. Ma azonban mégis az ujság ingerével hat. A mult század vége ugyanis, sőt bizonyos mértékig a jelen század eleje is, a matériálizmus sekély vizeiben vergődött; a józan ész egyeduralmát hangoztatta, miközben napjainak történései a józan ész legelemibb törvényeit is megcsufolták. Különös, de még a mi mai gépekre berendezett világunk sem él a kétszerkettő törvényei szerint, annál kevésbbé teszi ezt a lélek, amely ha a józan ész kalitkájába zárják, legfeljebb nem dalol, de nem is változik rabbá. A lélek értékeinek s ezzel a világ rejtett titkainak is megismerésére az intuicionális megismerés utján kell törekednünk s ezen az uton oly messzi juthatunk el, mint maga az Isten, aki szintén, vagyis ős és örökkévaló lélek s csak ezen az uton közelithető meg. Néhány nevezetesebb misztikus önéletrajzából, valamint ujkori gondolkozók irásaiból szerző összeállitja a misztikus elmélyülés fokozatait s a koncentráció, kontempláció és unió állapotában elemzi azokat. A munka tudományos megbirálása nem tartozik feladatunkhoz, azt e kis lapnak sem terjedelme, sem rendeltetése nem is engedi. Ez irányban érdeklődő olvasóinkat a „Keresztény Magvető" következő számához kell utasitanunk, ahol bizonyára részletes és tudományos birálatot fognak majd közölni e könyvről.

Fentiekhez mi még csak egy megjegyzéssel kivánunk járulni. Bár e könyv filozófiai módszerrel és célkitüzéssel foglalkozik, mégis komoly jelentősége van vallásos szempontból is és különösen a mi számunkra. Szerény megitélésünk szerint ugyanis, az unitárizmus

most van ujjáéledésének embrió korában. Iskolás meghatározások szerint ugyanis, mig a római katholikus egyház magát az egyházat és a pápai tekintélyt, a protestáns egyházak pedig a Bibliát tették a kijelentés alapjaivá és mértékadóivá, addig az unitárizmus a józan eszet. A kijelentésből, Istenre és a világra, meg az emberre vonatkozó vallásos elvek közül csak azt fogadta el állitólag az unitárizmus, amit a józan ész valószinünek talált. Ennélfogva tehát az unitárizmus az értelmi megismerés fegyvereivel harcolhatott csak, minek következtében bizonyos távolságon tul nem is haladhatott. Nézetünk szerint ez a felfogás, bármennyire jellemzi is az *unitáriusokat*, még sem igaz az *unitárizmusra* nézve. Tény az, hogy az unitárizmus keres valami olyan kritériumot, mérleget, kémiai választóvizet, melynek segélyével különbséget tehet a babona és a vallás között, kitalált dogmák és Isten parancsolatai között, a sötét afrikai élet orvosságos-embereihez sem méltó kuruzslások és a lelki élet szükségleteinek megfelelő liturgiális tevékenységek között. Az is tény, hogy a józan eszet s ennek tudományát, a rációnálizmust, sokáig fegyvertársul fogadta el az unitárizmus, mert abban az időben még a természettudományok is gyerekcipőkben jártak, hogy a lelki tudományokról ne is beszéljünk. Tény az is, hogy ezeknek segitségével tisztitó folyamatot inditott meg, melyek a keresztény dogmák közül sokat tagadásba vettek, mint valószinütleneket. Sőt még azt is elismerjük, hogy igen sok unitárius szemében az unitárizmus nem volt egyéb, mint ezeknek a tagadásba vett dogmáknak örökös cáfolgatása, azaz negativitás. Az unitárizmus azonban s annak prófétái mindig megmaradtak az eredeti értelem mellett, amellett, hogy bármilyen eszközzel, de különböztessenek a babona és a vallás között. Sőt, tovább megyünk, minden kor nevezetesebb unitáriusai soha sem is szüntek meg lelkileg is kutatni Isten igazságai után. Crooker már régen, Dr. Varga Béla meg 1930-ban a Channingről irott értekezésében leszögezték, hogy a nevesebb unitárius teológusok misztikusok voltak, ha a miszticizmusnak józanabb és modernebb felfogása szerint is. Nézetünk szerint tehát az unitárizmus megujhodása is ezen az uton fog eljönni. A modern lélektan, a szellemtudományok, sőt természettudományok megállapitásainak figyelembe vételével, az intuiciónak ujabban világosabbá tett törvényei segélyével uj, lelki megismerési mód kinálkozik, mely a józan észből kiindulva, de annak a kanti határokon messze tul vezető távolságáig érve, fog Isten igazságai után kutatni, babona és vallás között különbséget tenni és egy tökéletesebb, teljesebb vallásos életet megalapozni. Ennek az elkövetkező unitárius megujhodásnak egyik intő jele s talán téglája is lesz ez a kis könyvecske, melynek iróját épen ezért meleg szeretettel köszöntjük. Sz. I. S.

Gyallay-Pap Zsigmond: A nép és az intelligencia. Az Erdélyi Fiatalok Falu Füzetei. Első szám. Lyceum-nyomda, Cluj. 1931. 66 oldal.

Őszintén szólva, nagy meglepetéssel olvastuk végig ezt a köny-

vet, bár — hozzá kell tennünk — kellemes meglepetéssel. Szerzőt régóta ismerjük, mint a D. F. E. Ifjusági Körének kolozsvári elnöke, komoly és értékes munkásságával, régóta nagyrabecsülésünket és szeretetünket vivta ki, de ilyen tartalmas és szakszerü munkának a megirására még erdélyi kissebbségi vezetőink közül is kevés embert tartottunk volna képesnek. Tulzás nélkül állithatjuk, hogy ez a könyvecske korszakalkotó a maga nemében. Mindazt, amit már évek óta nagy zajjal, sok szónoklattal és mellveréssel, de bizony vajmi kevés eredménnyel végeznek a falu problémáját megoldani akaró uj nemzetgazdászok, Gyallay összefoglalta, biztos alapokra fektette s utmutatásaiban messze tul is szárnyalta ebben a könyvben. Hogy ezt megtehette, mindenesetre az Erdélyi Fiatalok c. Kolozsvárt megjelenő ifjusági lap köré csoportosuló főiskolai hallgatók érdeme, kik pályázatuk hirdetésével e munkát életre hivták. Illesse őket ezért köszönet és főképen jóakaratu támogatás ugy erkölcsi, mint anyagi téren azok részéről, akik nálunk még támogatni tudnak, hogy szépen megkezdett „Falu füzeteiket" tovább fejleszthessék.

Mindjárt a könyvnek a cime helyeslésünkkel találkozik. A nép és az intelligencia viszonyban állanak egymással, amelyet elszakitani nem szabad s — hisszük — nem is lehet. Különösen nálunk az intelligencia nagy százaléka a falu szellemileg legértékesebb elemében alakul ki, mintegy képviselői a falunak az országos horizontu élet parlamentjében. Más kérdés azután, hogy ezek a képviselők mennyiben felelnek meg a beléjük helyezett bizalomnak s mennyiben képviselői lényegileg is a falunak. A politikai élet sok példával szolgál nekünk arra, hogy a képviselők nem mindig ugy és azért harcolnak, mint amiért a parlamentbe küldettek. Vannak képviselők, akik egészen meg is feledkeznek arról a választókerületről, amely mandátumot adott nekik s csak ha közeleg az uj választások ideje, akkor fordulnak ismét kerületükhöz mézes-mázas szókkal. Ez természetesen baj s különösen az a kultur-politika képviselőinél, akik vajmi ritkán s csak sulyos, válságos órákban, egy kis palotaforradalom rendjén kerülnek ujraválasztás alá, amikor viszont aztán rendesen ki is buknak. Ezzel szemben azonban e hanyag, vagy áruló képviselők mellett, a politika mezején is akad nagyon sok buzgó és odaadó reprezentáns, aki egész életét küldőjének, fajának és falujának szenteli; csakhogy az ilyenek rendesen az ellenzéki fronton találhatók, mint a mi hajdani drága emlékü Ugron Gáborunk, s ellenzéki fronton — alkotni — keveset lehet. Van azonban egy harmadik csoport is, azok, akik nem a faluból, vagy legalább is nem közvet-

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig épiteni, javitni, haladni, rendet csinálni, békitni, szeretni és gyülölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanitót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hüséges hazafi, tiszta életü polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

lenül származtak. Az a tapasztalatom, hogy ezek, akik hangzatos prófétáink szerint „nem értik" a falut, mégis többet és főleg önzetlenebbül tesznek a faluért, mint sok faluról származó s részben elfogult, részben pedig a nagyvárosban tulságosan és kézzel-lábbal boldogulni vágyó ivadék. Ennek pedig az a magyarázata, hogy egyetemesebb szempontból tudja nézni a falut. Mert amilyen hiba az, ha a városi intellektuel csak irodalmi, politikai és gazdasági gyarmatnak tekinti a falut, ép olyan tévedés azt hinni, hogy a falu önmagában és csak önmagáért élhet. Mind e két véglet ellen természetesen küzdeni kell s ebben — nézetünk szerint — kiváló segitséget nyujt számunkra ez a kis könyv. Szerző nyitott szemmel nézi e kérdést s egyaránt ráolvassa a multban elkövetett hibákat intelligenciára, falura, sőt kormányzó körökre, miniszterekre is. Nem tagadjuk, sokszor fáj, olyan kiméletlenül tapint rá a háboru előtti magyar intelligencia mulasztásaira, de elismerjük, a jó orvos módszerével jár el, hogy pontos diagnozist tudjon adni. A háboru utáni falut szintén éles szemmel figyeli meg s rámutat a kiábrándultak, vagy Oroszországból hazatértek csoportjaira, akik uj elemet alkotnak az öregek és konzervativokkal szemben. S itt kénytelenek vagyunk rámutatni a könyv egyetlen hibájára, amelyről természetesen bőven lehet vitatkozni, hogy hiba-e vagy nem. Szerző t. i. tulságosan komoran fogja fel s főképen pedig igen elskatulyázott elemeknek tekinti a háboru utáni falu konzervativjait és elégületleneit. Ugy képzeli, hogy ez most már mindaddig igy is lesz, amig az öregek ki nem halnak s az elégületlenek radikális örökségükké nem teszik a falut. Ezért odáig megy, hogy pl. a pap egyedüli életlehetőségének azt látja, ha az békén hagyja a harcoló és szemben álló felnőtteket s csak az ifjuságra forditja minden figyelmét, melyre a harcoló felek még nem féltékenyek. Ez az, amit kissé elhamarkodott megállapitásnak tartok, még pedig saját tapasztalataimon okulva. Magam is erre a megállapitásra jutottam nehány évvel ezelőtt s csak az ifjuságban láttam az egyetlen megoldást. Ám kellemesen kellett csalódnom. A konzervativok és elégedetlenek csoportjai nem algebrai fogalmak, amelyekkel végleg, mint ilyenekkel kell kalkulálni, hanem emberek, akik szenvednek, kiábrándulnak, elégedetlenkednek és maradiskodnak, tehát állandó változásnak vannak kitéve, ami természetes is, mert maga az élet is, a problémák is egyre változnak. Én például örömmel állapithatom meg, hogy olyan emberekkel dolgozom most együtt, akik egyrészét, mint javithatatlan és megcsökönyösödött maradit, vagy pedig fékezhetetlen elégedetlenkedőt eddig kihagytam számitásomból. Mondhatná erre ugyan valaki, hogy én városiakkal dolgozom. Igaz, tulnyomó részben igaz, de épen az egész egyetemes egyház területére kiterjedő missziói munkám közben sokszor jutok érintkezésbe falusiakkal is és falusiakat vezető emberekkel is, akik ezt a tapasztalatomat a maguk adataival egyre nagyobb és nagyobb mértékben támasztják alá. Csoda is lenne, ha a mai kisebbségi sorsban és a közös gaz-

dasági nyomoruságban össze nem találkoznának, egymásra nem hatnának és meg nem változnának ezeknek a különvált csoportoknak legalább is a jobbjai. Már pedig épen a falu az, ahol a jobbak végén is vezető szerepet fognak játszani, inkább, mint a városban, ahol pénz és politika az arra nem valókat is felszinen tarthatja sokáig. Erre az összebékélésre igen hathatós segitséget jelent a vallás is. Szerző ugyan kijelenti, hogy e munkában nem érintette a falu elsődleges vezetőjének, a papnak igehirdető munkáját, mert könyve szociológiai irányban iródott meg. Mi azonban még sem hagyhatjuk hangsulyozás nélkül ezt a mindennél fontosabb ágát sem a falu életének, már csak azért sem, mert szomoruan kellett hallanunk épen egyházi vezető férfiaktól, hogy a gazdasági probléma fontosabb ma, mint a vallási; és hogy egy kúttal több áldást hoz a falura a pap, mint hogy ha egész életén át prédikál. Pedig hát, de sok forrás bedugult már falun, pusztán és városon, mig az evangélium örök forrása mindenütt frissen buzog, ahol hivő lelkek szomjukat oltani hozzá sietnek! Csakhogy persze, ahol épen azok vezetik a szomjas népet földi forrásokhoz, akiknek legelső sorban kellene ezekhez a lelki forrásokhoz terelgetni őket, ott nem várhatjuk, hogy az evangélium krisztály-tiszta vize be ne duguljon és meg ne áporodjon. Ha a vallásnak semmi más jóhatása sem lenne is, mint csak az, hogy az egyetemesség magasságába emelt lelkeknek megmutatja az egymáshoz vezető utat, már csak ezért is legelső sorban kellene felhasználnunk azt a falu problémájának megoldására.

Ezek azonban mind csak észrevételek, amelyek nem azt jelentik, mintha ezek mellett nem lenne a könyvben egész sereg kiváló megállapitás és követésre méltó javaslat. Amint halljuk, ezzel a könyvvel, illetőleg az abban foglaltakkal külön is foglalkozni fog az ez évben megtartandó ifjusági konferencia. Reméljük, hogy az ott elhangzó hozzászólások méltóak lesznek ennek a könyvnek igazi értékeihez. Minden olvasónknak és különösen a konferencián résztvevőknek melegen ajánljuk e könyvet megvételre. Megrendelhető az Iratterjesztő utján is. Ára 30 leu. Sz. I. S.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin"-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17